

Demografia

Podstawowe pojęcia i źródła danych

Materiały dydaktyczne

Opracowano na podst. J. Holzer, Demografia, Warszawa 2003.

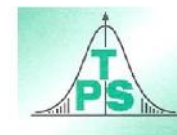

Urząd
Statystyczny
w Lublinie

UMCS

Uniwersytet
Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

Polskie
Towarzystwo
Statystyczne

NBP Narodowy Bank Polski

Projekt dofinansowany
ze środków
Narodowego Banku Polskiego

Podstawowe pojęcia

Demografia – „jest nauką o prawidłowościach rozwoju ludności w konkretnych warunkach gospodarczych i społecznych badanego terytorium, zajmuje się statystyczno-analitycznym opisem stanu i struktury ludności oraz badaniem i oceną zmian wynikających z dotychczasowego i przewidywanego ruchu naturalnego i wędrownego”.

Nazwa pochodzi od słów: *demos* – tzn. lud oraz *grapho* – tzn. piszę.

Podstawowe pojęcia

Demografia ogólna – jej przedmiotem jest zarówno rozwiązywanie problemów teoretycznych dotyczących pomiaru, jak również opis struktur i procesów demograficznych.

- **demometria (demografia matematyczna)** – nauka o metodach pomiaru i predykcji procesów demograficznych za pomocą aparatu matematyczno-statystycznego
- **demografia opisowa** – zajmuje się naukowym opisem struktur i procesów demograficznych.

Demografia historyczna

Demografia potencjalna

Podstawowe pojęcia

Doktryny demograficzne - kierunek zajmujący się formułowaniem teorii rozwoju ludności

Demografia społeczna - kierunek zajmujący się społecznym uwarunkowaniem i konsekwencjami procesów demograficznych

Demografia ekonomiczna - kierunek zajmujący się ekonomicznym uwarunkowaniem i konsekwencjami procesów demograficznych

Podstawowe pojęcia

Podstawową jednostką badanych zbiorowości w demografii jest **pojedynczy człowiek, rodzina lub gospodarstwo domowe**.

Demografia nie zajmuje się analizą zachowania poszczególnych jednostek, ale analizą prawidłowości obserwowanych w procesach zachodzących w całej, dostatecznie licznej z punktu widzenia statystyki zbiorowości lub podzbiorowości.

Badania demograficzne dotyczą więc **zbiorowości ludzkich**.

Źródła informacji demograficznej

Do podstawowych źródeł informacji demograficznych zaliczamy:

- spisy ludności,
- ewidencja bieżąca ludności,
- specjalne badania metodą reprezentacyjną,
- specjalne badania monograficzne,
- materiały wtórne

Źródła informacji demograficznej

Powszechny spis ludności – „pełne badanie statystyczne ustalające stan liczebny i strukturę ludności według określonych cech, w określonym momencie, na określonym terytorium, w drodze indywidualnego uzyskiwania informacji o wszystkich jednostkach podlegających badaniu”.

Spisy powszechne w Polsce

- pierwszy spis ludności obejmujący całą ludność zamieszkującą ziemie polskie zorganizowano w 1789 roku. W latach 1777 i 1787 przeprowadzono spisy ludności miast.
- W okresie międzywojennym w Polsce przeprowadzono dwa spisy: w 1921 oraz 1931 roku.
- Po drugiej wojny światowej w 1946 r. przeprowadzono tzw. spis sumaryczny.
- Pełne Narodowe Spisy Powszechne przeprowadzono dotychczas siedmiokrotnie: w grudniu 1950 r., 1960 r., 1970 r., 1978 r., 1988, 2002 r. oraz 2011 r.

Źródła informacji demograficznej

Ewidencja bieżąca ludności – „periodycznie, w ustalonych z góry okresach (miesięcznych, kwartalnych lub rocznych) dostarcza danych o ruchach naturalnym i wędrownym oraz o będących ich konsekwencją stanie, strukturze (według płci i wieku) i rozmieszczeniu terytorialnym ludności.

Cechuje się ciągłością i aktualnością.

Dane ewidencyjne łącznie ze spisowymi stanowią podstawę zarówno obecnych, jak i przyszłych stanów liczebnych i struktur ludności

Dane ewidencyjne pochodzą z:

- ksiąg stanu cywilnego (akty małżeństw, urodzeń i zgonów)
- ksiąg meldunkowych (dane o zameldowaniach i wymeldowaniach na pobyt stały lub czasowy)

Źródła informacji demograficznej

Metoda szacunkowa – polega na ustalaniu liczebności jednostek o określonych właściwościach w badanej zbiorowości, natężenia określonych faktów ruchu naturalnego (zawartych małżeństw, urodzeń, zgonów), liczebności ludności w określonych grupach wieku itd. na podstawie uzasadnionych przesłanek, trendu rozwojowego, znajomości analogicznej struktury w podobnej zbiorowości itp.

Inne źródła

– **Specjalne badania empiryczne** – obejmujące wybraną część lub całość określonej populacji (np. Badanie Budżetów Gospodarstw Domowych, Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności)